

Til Helsedirektoratet/ Divisjon primærhelsetjenester

Avdeling psykisk helse og rus

v/ Hilde Skyvuldstad

Postboks 7000 St. Olavs plass

Deres ref. 13/10860

Høringsuttalelse i forbindelse med Gjennomgang av kunnskaps- og kompetansesentre på helse-, omsorgs- og velferdsområdet utenfor de regionale helseforetakene. Forslag til samfunnsoppdrag.

Innledning

Vi viser til høringsbrev datert 6. desember 2013. Det er svært positivt at det er igangsatt en grundig gjennomgang av kunnskaps- og kompetansesentrene utenfor de regionale helseforetakene. At arbeidet er lagt opp i bolker tematisk, slik at det vil komme flere delrapporter fra arbeidet, kan stå i strid med å se gjennomgangen i en helhet. I en avsluttende rapport bør det gis en oppsummert, helhetlig presentasjon av gjennomgangen. Det er nødvendig at sentrene som omfattes av høringen trekkes bedre inn i det videre arbeidet som skal gjøres fremover. Det vil antagelig være hensiktsmessig at prosjektet «hører» sentrene i større grad før forslag sendes ut på en så omfattende høring som det her legges opp til.

Atferdssenterets høringsuttalelse er disponert slik at vi først gir generelle kommentarer til forhold vi mener spesielt bør fremheves. Dernest tar vi for oss de konkrete spørsmålene som det inviteres til å kommentere.

Generelt

Atferdssenteret fikk ved opprettelsen i 2003 sitt mandat (samfunnsoppdrag) gitt i en avtale som er inngått mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (daværende Barne- og familiedepartementet) og Universitetet i Oslo. Oppdraget var formulert til å være *å bygge et miljø rettet mot forskning, utbredelse og utvikling av problematferd (kunnskapsinnhenting) og utvikle og implementere programmer og tiltak (kompetansebygging), samt foreta vitenskapelige evalueringer av innovativ praksis (forskning)*. Forskning er en vesentlig del av Atferdssenterets virksomhet som bør nevnes innledningsvis. Rene forskningssentre skulle i utgangspunktet ikke være en del av gjennomgangen denne høringen omfatter (brev av 29.5.2012). Et annet forhold er at Atferdssenteret startet som et tverrdepartementalt initiativ der fire departementer deltok (Helse

**NORSK SENTER
FOR STUDIER
AV PROBLEMATFERD
OG INNOVATIV PRAKSIS**

og omsorg, Barne-, likestilling og integrering, Kunnskap og Justis). Atferdssenterets målgrupper vil derfor være tjenestene innenfor disse departementers fagområder.

Det er nødvendig å ta hensyn til dette utvidete området når det fremmes forslag om en felles formulering av kunnskaps- og kompetansesentrenes samfunnsoppdrag.

I høringsnotatet er det satt opp til sammen seks tema, der forslag til samfunnsoppdrag er satt opp som tema nr. to. Vi er enige i at det er et godt valg at man først får en felles gjennomgang og en generell, overordnet beskrivelse av hva samfunnsoppdraget til de ulike kunnskaps- og kompetansesentrene skal være. Et generelt formulert, overordnet samfunnsoppdrag gir klare rammer for hvordan kunnskaps- og kompetansesentrene skal vektlegge sin virksomhet.

Formuleringene rommer de variasjonene kunnskaps- og kompetansesentrene representerer. Vi mener at det er nødvendig at hvert kunnskaps- og kompetansesenter også formulerer og operasjonaliserer sitt samfunnsoppdrag fagspesifikt. Dette vil gjøre det mulig å inkludere de målsettinger som lå til grunn da Atferdssenteret ble opprettet. Etter vår oppfatning kan ikke Atferdssenterets mandat gitt i avtalen mellom departementet og Universitetet, endres uten en forankring i en grundig evaluering og i et samarbeid mellom partene. Barne-, likestillings- og inklusjonsdepartementet har gitt Norges forskningsråd i oppdrag å iverksette en evaluering av Atferdssenteret i løpet av 2014.

Det er spesielt positivt at det er formulert kvalitetskrav knyttet til utformingen av samfunnsoppdraget. Kvalitetskravene er formulert slik at de lett kan aksepteres av de fleste. Derfor blir forståelsen som hvert senter legger i dem svært viktig. Det stiller krav til formuleringen av de mer spesifikke beskrivelsene hvert senter knytter til samfunnsoppdraget. Er operasjonaliseringen dekkende, vil kvalitetskravene slik de er formulert i høringsnotatet være gode indikatorer når sentrenes måloppnåelse skal evalueres.

Høringsnotatet vektlegger oppgaver knyttet til det å «bygge bro» mellom forskning og praksis. Kunnskapen skal implementeres. Dette bør være et bærende prinsipp. Det er lite mening i å fremskaffe kunnskap og kompetanse nyttig for brukere – hvis den ikke når frem til praksis. Kvalitetskravet om at metodene/tiltakene (kompetansen) skal være virksomme er også et (nytt) viktig krav. Sammen med kravet om tilgjengelighet og likhet i tjenestetilbudet forutsetter det at kunnskapen som bringes til praksis, er godt beskrevet/dokumentert. Når praktikere skal videreformidle hva som er virksomt (metoder og tiltak), krever det kvalifisert opplæring og oppfølging (kvalitetssikring gjennom veiledning) av at kunnskapen bringes videre til brukeren i den form og med det innhold forskningen fant var virksomt.

Når kunnskapsproduksjonen fra sentrene ikke munner ut i konkrete tiltak eller metoder, bør det formuleres «implikasjoner for praksisfeltet», det vil si at kunnskapen i størst mulig grad bør operasjonaliseres. Ulike veiledere er gode eksempler på slik operasjonalisering, og på samme måte som for tiltak og modeller bør veiledere også følges av implementerings- og spredningsstrategier.

Et prinsipp må (alltid) være at når ny kunnskap produseres og besluttes tatt i bruk, skal det være en tilhørende implementerings-, sprednings- og kvalitetssikringsstrategi knyttet til beslutningen om å ta den i bruk.

Det kan være motsetninger mellom kunnskaps- og kompetansesentrene og mellom sentrene og utdanningsinstitusjonene med hensyn til fagperspektiver og prioritering av forskningsbaserte intervensjoner. Det kan òg være motsetninger mellom regionale versus nasjonale prioriteringer.

Konfliktperspektivene i fagfeltene bør være et tema som belyses i den videre gjennomgangen denne høringen er en del av.

Spørsmålene:

- 1. Samfunnsoppdraget legger opp til at sentrenes primære oppgave skal være å støtte kvalitetsutvikling av praksisfeltet gjennom metodeutvikling og kompetansebygging samt legge til rette for samordning, tverrsektorielt samarbeid og nettverksbygging. Hva er høringsinstansenes kommentarer til dette?***

Vi mener at kunnskaps- og kompetansesentrene primære oppgaver slik de formuleres også må inneholde forskning jfr. Atferdssenterets mandat. Det er nødvendig at sentre som er opprettet for å øke kunnskapen på et felt, slik som er tilfelle for Atferdssenteret, har forskning som et definert virksomhetsområde. Vi vil også fremheve betydningen av samarbeid og koordinering mellom sentrene. Det bør etter Atferdssenterets oppfatning utarbeides føringer som forplikter kunnskaps- og kompetansesentrene i forhold til hverandre for hvordan sentrene skal samarbeide, både når det gjelder prioriteringer av områder for kunnskapsutvikling (forskning) og i forhold til hvordan metoder og kunnskap skal implementeres.

Dette er presisert i høringsnotatet på side 18, der det pekes på at det må finnes et formalisert samarbeid ikke bare mellom sentrene, men også mellom disse og utdanningsinstitusjonene og (andre) forskningsmiljøer. I denne beskrivelse mangler det en formulering knyttet til samarbeid på et mer overordnet nivå knyttet til de føringer som direktoratene gir gjennom tilskuddsbrev. Skal de nevnte institusjonene kunne ha et målrettet, formalisert samarbeid, er det også nødvendig med en koordinering på direktoratsnivå. Det betyr ikke at slik koordinering ikke skjer i dag, men det må beskrives og være en del av den prosessen kunnskaps- og kompetansesentrene deltar i.

- 2. Det foreslåtte samfunnsoppdraget skisserer kunnskaps- og kompetansesentrenes rolle i forhold til andre aktører som universiteter og høyskoler, instituttsektoren og forvaltningen. Bidrar det foreslåtte samfunnsoppdraget til å avklare sentrenes rolle og ansvar opp mot andre kunnskaps- og kompetanseaktører?***

Formuleringen av samfunnsoppdraget slik det foreligger bidrar til avklaringer av sentrenes rolle i forhold til andre aktører. Vi har kommentert på annet sted synspunkter knyttet til forskning og til utdanningsinstitusjonene som også bør sees i denne sammenhengen. En rolle som vi også har kommentert, er knyttet til kvalitetssikring av de metodene (programmer og tiltak) som implementeres i praksisfeltet. Gjennom 15 års erfaring står denne rollen frem som en av de viktigste for Atferdssenteret. Når virksomme tiltak skal implementeres, må en sikre at disse når brukeren i den form, med det dokumenterte innhold og den dose som i forskningen har vist seg virkningsfullt. Det vil alltid være tjenesten selv som er ansvarlig for kvaliteten i tiltaket, men Atferdssenteret, eller leverandøren av kompetansen, må sikre at kvaliteten opprettholdes og kontrolleres gjennom definerte, forpliktende kvalitetssikringssystemer.

3. Samfunnsoppdraget beskriver målgruppene for kunnskaps- og kompetansesentrene. Hva er høringsinstansenes kommentarer til denne beskrivelsen?

Målgruppen for sentrene beskrives gjennom å være formulert som tjenestene i praksisfeltet. Det innebærer at sentrene skal forholde seg til eiere av velferdstjenestene i kommunene og spesialisttjenestene. Det nevnes også at private aktører inngår i målgruppen til sentrene. Dette er spesielt viktig for å støtte utvikling av kvalitet i de private barnevernstiltakene. Dette er et område som sammen med rusfeltet (antagelig) har flest private aktører. Det er viktig at dette følges opp gjennom de godkjenningsordninger som gjelder private tiltak.

4. Samfunnsoppdraget legger opp til at grunnforskning ikke skal være en del av kunnskaps- og kompetansesentrenes virksomhet finansiert gjennom tilskuddsmidler. Sentrene bør imidlertid kunne drive anvendt forskning. Hva er høringsinstansenes kommentarer til dette?

Skillet mellom grunnforskning vs. anvendt forskning slik det fremstår i høringsnotatet er etter vår oppfatning altfor strikt.

Samfunnsoppdraget formulert i høringsnotatet legger opp til at sentrene ikke skal drive grunnforskning (som finansieres av bevilgningen gjennom tilskuddsbrevene). Vi mener denne formuleringen krever en utdyping: En fast stab av forskere knyttet til kunnskaps- og kompetansesentrene er en forutsetning for at samfunnsoppdraget løses tilfredsstillende. Enkelte av forskerne vil kunne ha deler av sin stilling knyttet til prosjekter finansiert for eksempel av Norges forskningsråd eller av departementer og direktorater. Det er også slik at kun forskere med forsker 1-kompetanse kan være prosjektledere og søke om midler gjennom NFRs programmer. Disse vil nødvendigvis i hovedsak være blant sentrenes faste personale.

Enkelte av disse prosjektene vil kunne defineres som grunnforskning, og det kan ligge vilkår fra oppdragsgiver om at en viss andel delfinansieres av prosjektet gjennom «egenkapital», ofte da som personalressurser gitt over grunnbevilgningen. Etter Atferdssenterets oppfatning bør ikke formuleringene knyttet til forskning være til hinder for dette.

Begrepet grunnforskning bør utdypes ut i fra at det i avtalen inngått mellom Universitetet i Oslo og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, i forbindelse med Atferdssenteret etablering, benyttes formuleringen; «*Universitetet representerer grunnforskningsmiljøer og handlingsrettede forskningsmiljøer og ved å plassere senteret ved universitetet kan man organisere senteret (Atferdssenteret) på måter som sikrer at man oppnår de effekter man ønsker; miljødannelse, rekruttering, tverrfaglighet, sikre evalueringer, nettverksbygging, utvikling av intervensjonsprogrammer, og en kombinasjon av grunn- og handlingsrettet forskning om årsaker, utviklingsmønster og omfang.*» I vårt oppdrag er nettopp grunnforskning definert som en oppgave. Det er i dag ingen norske forskningsmiljøer, som vi kjenner til, som kan erstatte den forskning som Atferdssenteret står for.

5. Kunnskaps- og kompetansesentrene skal ikke drive og drifte grunnutdanninger. Sentrene kan bidra til opplæring og undervisning. Hva er høringsinstansenes kommentarer til dette?

Vi er enige i at kunnskaps og kompetansesentrene ikke skal drive eller drifte grunnutdanninger (profesjonsutdanninger og yrkesutdanninger/bachelornivå). Det er enkelte sentre som har masterprogrammer eller bidrar med kurs som gir studiepoeng. Dette er etter vår oppfatning nyttig, særlig når det gjelder visse type kunnskapsoppbygging. Eksempler er implementeringskunnskap og klinisk metodekunnskap innenfor spesielle og kanskje forsømte områder.

Vi er enige i at det må være en formalisert kontakt mellom kunnskaps- og kompetansesentrene/forskningsmiljøer og utdanningsinstitusjonene; fagutdanningene innenfor høyskolene og for profesjonsutdanningene tilhørende universitetene (punkt 5.8 i høringsnotatet). Kontakten må være gjensidig forpliktende med beskrivelser av hvordan formidlingen til utdanningsinstitusjonene skal være. Slik dette er lagt opp i dag, er det tilfeldig i hvilken grad utdanningsinstitusjonene nyttiggjør seg den kunnskap som produseres ved sentrene inn i grunn- og profesjonsutdanningene.

6. Samfunnsoppdraget legger opp til at kunnskaps- og kompetansesentrenes virksomhet skal bygge på dokumenterte metoder og kunnskap. Hva er høringsinstansenes kommentar til dette?

Vi er enige i at virksomheten skal bygge på kunnskap som er basert på dokumenterte metoder og kunnskap. Vi vil understreke at arbeidsfordelingen mellom ulike typer av sentra skal være at kunnskapssentrene skal bidra med forskningsbasert kunnskap og vurdere kunnskapsunderlaget, mens kompetansesentrene skal bruke kunnskapen i implementeringen. Det må stilles krav om systematisering og dokumentasjon også til erfaringsbasert / praksisnær kunnskap.

Vår oppfatning er at sentrene nettopp har en egen rolle i å (videre-)utvikle og dokumentere metoder og å fremskaffe og utvikle kunnskap som tjenestene skal bygge sin virksomhet på. Det vil være helt nødvendig at utvikling av et kompetanseområde bygger på anerkjent internasjonal, så vel som nasjonal og egen forskning.

7. Er det fagområder der det foreligger et udekket kunnskapsbehov og der kunnskaps- og kompetansesentre vil kunne møte dette behovet?

Kunnskap er «ferskvare». Kunnskapsinnhenting må skje kontinuerlig. Det er fem områder som bør være gjenstand for kunnskapsinnhenting og som bør stimulere til samarbeid mellom sentrene for de ulike fagområdene. Det ene er tilbud til klienter med sammensatt problematikk. Dernest trenger vi økt kunnskap om hvordan vi kan nå de (risiko-)gruppene som selv ikke kontakter velferdstjenestene. Spesielt gjelder dette personer med asyl- og innvandrebakgrunn, der kulturelle og språkmessige forhold kan hindre kontakt med tjenestene. Et tredje område er forebyggende innsatser. Videre er

det nødvendig å se mer på kost – nytte-effekten av tiltakene. Og det siste er om innsatsene har noen innvirkning på forekomst (prevalens).

8. Andre kommentarer?

I avtalen som ligger til grunn for Atferdssenterets virksomhet, understrekes at senteret skal bygge et nasjonalt nettverk for forskning og metodeutvikling når det gjelder atferdsproblemer hos barn. Videre fremheves det at senteret også skal være internasjonalt orientert og utvikle kunnskap på et høyt internasjonalt nivå, og at denne kunnskapen skal komme praksisfeltet til gode. Gjennom utbygging av et regionalt nettverk der spesialisttjenestene er fremtredende bidragsyttere, formidles kompetanse av høy faglig, internasjonal kvalitet til praksisfeltet i førstelinjen. Gjennom publikasjoner i internasjonalt anerkjente tidsskrifter og deltakelse på internasjonale konferanser der både forskningsresultater og metodeutvikling og implementeringsstrategier presenteres, har Atferdssenteret oppnådd anerkjennelse. Det er viktig at gjennomgangen av sentrene med (re-)formuleringer av samfunnsoppdrag evner å ta vare på de resultater som er oppnådd. Senteret må beholde sin profil der høy faglig metodekompetanse bygget på egen og internasjonal forskning får utvikles videre. Derfor bør også «forskerkolleger nasjonalt og internasjonalt» tilføyes de målgrupper som listes i notatet.

Oslo, 31. januar 2014.

Med vennlig hilsen

Terje Christiansen
Administrerende direktør

Vedlegg: Avtale mellom Barne- og familiedepartementet og Universitetet i Oslo